

כשרות תרופות לפסח ולימות השנה מורנו הרב יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א דרשת שבת הגדול תשע"ז

בעניין החששות הנוגעות לכשרות תרופות בפסח ושאר ימות השנה יש לדון מצד כמה נידונים^א: [א]. האם החומרים שבתרופה הם אסורים באכילה מדאורייתא או מדרבנן. [ב]. האם התרופה ראויה למאכל אדם. [ג]. האם אוכל את התרופה או בולעה. [ד]. מה דרגת החולי. [ה]. האכלת איסור לקטן. [ו]. תרופות המונחות בתוך כיסוי [קפסולות]. [ז]. תרופות שמצופות בחומרים ממתקים. [ח]. תרופות שאין ידוע מה המרכיבים שלהם. [ט]. ההבדל בין חששות חמץ לבין שאר איסורים. [י]. העדפת תרופה עם הכשר על פני תרופה בלי הכשר. [יא]. ההנהגה לגבי מכירת חמץ כאשר נזקק לתרופה שהיא חמץ.

אוכל וטעם פגום הוא הכ"ת לצורה של מאכל שנפקע ממנו שם אוכל, אבל אינו תנאי בעצם שיהיה פגום. זכר לדבר מאכל שנתייבש כעץ שכתב הרמ"א סי' פ"ז ס"י שמותר להעמיד את החלב עם עור הקיבה שהתייבש כעץ. והיינו תרופה שאין בה מרירות כלל אבל מי שאוכל אותה לא מרגיש שום טעם אלא מרגיש שאוכל חול, אינה נחשבת לאוכל כלל^ב.

ונפק"מ גם לגבי יום כיפור האם מותר למי שיש לו היתר לקחת תרופות [כגון שלוקח ברצף] והוא אינו בגדר חולה שאב"ס, דעיין שאגת אריה סי' ע"ה שכתב שאוכלין שאינן ראויים אסורים גם לחולה כיון שאחשביה, אמנם יש לחלק דכל דבריו באוכל אוכלים שאינם ראויים, אבל מי שאוכל עץ ואבן אין זה נקרא אכילה כלל וממילא לא נאסר ביום כיפור כלל.

אוכל שאין בו טעם

גם מאכל שאין בו טעם כלל נחשב שאין לו שם אוכל ודינו כנפסל, ואף שהוא לא סרוח ובאוש מ"מ חסרון טעם משוויה ליה דין של נפסל^ג. ואמנם יש להתייבש בדבר מתי אנו אומרים הגדרה זו, דהנה מצינו לעניין הלכות ברכות ששמן לא מברכים עליו דאזוקי מזיק ואף שברור שאינו בגדר נפסל כלל, וצ"ל שהמדובר במאכל שעבר תהליך של עיבוד ועל ידי כך נשתנה טעמו וכעת הוא חסר טעם [או עירב בו דבר שמבטל את טעמו לגמרי], וגם שאינו באמצע תהליך שעתיד להיות כחלק ממאכל אחר. דאז כיון שנשתנה מצבו והוא חסר טעם אמרינן ביה שהוא כדין נפסל. וכ"כ הברוך טעם בהגהות על הנובו"י יור"ד סי' כ"ו.

הבחנה בין אכילה שלא כדרך לבין נפסל מאכילה

עייין בשו"ת נוב"י שדן לבאר בשיטת הרמב"ם שנפסל מאכילת אדם היתרו הוא משום שלא חשיב כדרך אכילה, ולכן אין בו היתר לגמרי אלא הוא אסור מדרבנן, ורק כאשר המאכל נפסל מאכילת כלב אז גם לדעת הרמב"ם יש לו שם נפסל. אמנם שאר פוסקים נקטו

איסורי אכילה לחולה ולבריא

מאכלות אסורות אסור לאוכלם הן לבריא והן לחולה, ורק במקום פיקוח נפש התירו לחולה לאכול מאכלות אסורות וכדין כל האיסורים שבתורה שהותרו לחולה מסיכן. ומבואר בראשונים וכך נפסק להלכה, שאין לחולה שאין בו סכנה היתר לאכול מאכלים אף שאיסורם הוא מדרבנן. וכל זה באכילה כדרכה אבל שלא כדרך אכילה כגון האוכל חלב חי התירו גם לחולה שאין בו סכנה^ד.

נפסל ממאכל אדם

מאכלות אסורות שנפסלו מאכילת אדם פקע מהם שם איסורם, והם מותרים באכילה, דין זה נלמד בגמ' בע"ז דף ס"ח ע"א דאיתא התם גבי נטל"פ שהוא מותר ור"ש מ"ט דתניא לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתנהו, כל הראויה לגר קרויה נבלה שאין ראויה לגר אינה קרויה נבלה.

מה נחשב נפסל ממאכל אדם

מצינו מבוכה גדולה בדברי הפוסקים מתי נחשב מאכל כנפסל מאכילת אדם [ולגבי חמץ בפסח בעינן שיהיה נפסל מאכילת כלב], עייין מכשירין פ"ו מ"ה דמבואר שהיוצא מן האוזן ומן החוטם ומי רגלים של אדם חשיבי משקינן והם תולדת המים. ולכן כתב בשו"ת מנחת שלמה ח"א סי' י"ז שיש לבדוק היטב מה נחשב נפסל ומה אינו בגדר נפסל.

גם גבי נפסל מאכילת כלב יש לדון שישנם דברים שהכלב לא יאכל אותם כמות שהם בגלל טעמם, אבל אם ימרח את אותם על גבי פרוסת לחם הכלב יאכל אותם כדרכו, ויש לדון בכל מקרה לגופו.

מאכל שהוא כעפר

יסוד כל העניין של נפסל מאכילת אדם הוא שפקע ממנו שם אוכל, דרך כאשר הוא ראוי למאכל אדם שם אוכל עליו, וזהו הלימוד מנבלה הראויה לגר שכל דבר שאינו ראוי אכילה אין עליו שם אוכל לעניין מאכלות אסורות, וממילא כאשר המאכל הפך לעפר גם פקע ממנו שם אוכל. ונמצא שאף כאשר אין לו טעם פגום גם אין לו שם

^א אין כוונת הדברים לתרופה שהיא יבשה מחמת ששהתה זמן רב והתייבשה, אלא הכוונה לחומר שממנה מורכבת התרופה שהוא נשתנה ונעשה כמין עפר. אמנם יש לידע שאם התרופה כוללת בתוכה עמילן וכדומה שהוא אכן ראוי, יש לדון לגבינו אם נפסל או לא כיון שעמילן זה נחשב ראוי לאכילת אדם, ורק אם עירבו בו דבר מר אז יש להחשיבו כנפסל.
^ב וכ"כ בארוחות רבנו בשם החזון איש.
^ג וכן

^ד הדברים דלהלן הם בקצירת אמרים ממש ויש בזה עוד אריכות דברים ואי"ה עוד חזון למועד.
^ה רמב"ם פ"ה מיוסדי התורה ה"ח. רמ"א יור"ד סי' קנ"ה ס"ג, ובש"ך שם ס"ק י"ג.

שהיתר של נפסל מאכילת אדם הוא היתר בפני עצמו מדין "נפסל" ולא מחמת "שלא כדרך אכילה".

נמצא שבכל נידון של תרופות לחולה יש להבחין בין ב' דינים [א]. שלא כדרך אכילה. [ב]. נפסל מאכילה. וההבדל ביניהם הוא שנפסל מפגיע שם אוכל מהמאכל, ואכילה שלא כדרך היא פטור בצורת האכילה. ויש נפק"מ לגבי מי שאינו מוגדר כחולה שאין בו סכנה אלא כמצטער וכדומה, שאם באנו להתיר לו מטעם אכילה שלא כדרך, אין הדבר מוסכם שהוא נחשב כולה לעניין היתר זה, אמנם אם המאכל נפסל הרי הוא מותר גם למי שמוגדר כמצטער ולא כחולה.

דיני נפסל מאכילת אדם ומאכילת כלב בפסח

חמץ בפסח אסור באכילה ואסור בהנאה ועובר עליו בכל יראה ובכל ימצא, אמנם מבואר בפסחים דף מ"ה ע"ב דחמץ שנפסל מאכילת כלב מותר לקיימו בפסח, וכן הוא בפסחים דף כ"א ע"ב.

סברת אחשביה

איתא בגמ' פסחים כ"א ע"ב ומותר בהנאה, פשיטא, לא צריכא שחרכו קודם זמנו וקמ"ל כדרבא דאמר רבא חרכו קודם זמנו מותר בהנאה אפילו לאחר זמנו. ועיין רא"ש פסחים פ"ב סי' א' שכתב דחמץ שחרכו קודם זמנו ונפסל מאכילת כלב מותר בהנאה אך אסור באכילה, ואף שהוא כעפרא בעלמא מ"מ כיון דאיהו אכיל ליה אסור. אמנם מצינו בראשונים שנחלקו על דברי הרא"ש הנ"ל, ועיין גם בחזו"א שמצדד דשמא בשאר איסורים לא אמרינן סברת אחשביה ורק בחמץ בפסח, ויש בזה אריכות דברים.

האם אסור מהתורה או רק מדרבנן

ונחלקו הפוסקים האם אסור זה לאוכלו מדין אחשביה הוא מדאורייתא או מדרבנן, דהנה יש להתבונן דמאחר שאינו ראוי לאכילה ומותר לקיימו בפסח מה מהני זה שרוצה לאוכלו ואמאי לא נימא דבטלה דעתו אצל כל אדם, ומה איכפת לן שאדם זה אוכלו, ואי נימא שהוא דין דרבנן א"ש טפי שבזה י"ל שרבנן החשביו את אכילתו שהוא משווה לה שוב שם אוכל. עיין ט"ז סי' תמ"ב ס"ק שנקט שאיסורו מדרבנן וכך פשטות דברי המשנ"ב סי' תמ"ב ס"ק מ"ג, ועיין כנפי יונה יור"ד סי' ק"ג שנקט שהוא איסור תורה.

האם גם בשאר מאכלות אסורות נאמר דין אחשביה

נחלקו האחרונים האם דין זה של אחשביה נאמר גם בשאר מאכלות אסורות, עיין פר"ח סי' ק"ג ס"ק א' שמשמע מדבריו דאם יש מאכל אסור שנפסל מאכילה מותר לאוכלו, ורק יש לחוש משום איסור בל תשקצו ובזה ביאר את לשון הרמב"ם בפ"ד ממאכלות אסורות שכתב אכל אוכל אסור אחר שהסריח והבאיש ובטל מאוכל אדם הרי זה פטור, ודייק הפר"ח דמשמע שאסור מדרבנן, וביאר דלאו משום איסור נבלה אלא משום איסור בל תשקצו. וכתב שזה דלא כדברי בעל המנחת כהן שנקט שיש איסור דרבנן דומיא דנטל"פ גזרינן שמא יבא לאכול כשהוא מושבת.

ובספר מנחת כהן נקט שיש בזה איסור דרבנן אבל לא מטעם אחשביה אלא גזירה דומיא דכל נטל"פ, אלא שאם נתערב הרי זה כדיעבד וכמו שנתבשר שלא אסרינן ליה בדיעבד ה"נ גם בזה.

ונפק"מ בין הני דעות אי שרי לערב דבר פגום בהיתר לכתחילה, שלי דעת הפר"ח שרי שהרי אין עליו שם איסור כלל ולפי דעת המנחת כהן יהיה אסור.⁷

מה הדין באפר ממש או דבר מר לחלוטין האם שייך סברת אחשביה

ויש לעיין האם סברא זו דאחשביה שייכת בכל גווני ואף באפר ממש דהיינו שנעשה כחול ממש או דילמא כל סברת אחשביה היא בגוונא שהמאכל פסול אך יש בו איזה צורת אוכל דבזה אמרינן שאף שנבאש ונסרח ונפסל מאכילת כלב מ"מ מי שיאכל אותו אמרינן דהוא אחשביה לאכילה, אך בגוונא שאין לו שם אוכל כלל מי יימר שגם בכה"ג אסור הרא"ש. ועיין בחזו"ן איש סי' קט"ז מה שדן לחלק בין חמץ שחרכו שיתכן שהשריפה אינה הופכת אותו לגמרי לאפר, ודו"ק.

והנה מצינו ביור"ד סי' קנ"ה ס"ג ברמ"א בשם האיסור והיתר דמותר לשרוף שרץ או שאר דבר איסור ולאוכלו לרפואה אפילו לחולה שאין בו סכנה. ועיין בבבאור הגר"א שם שביאר בתוך הדברים שישנם ב' סיבות להתיר את השרץ השרוף: [א]. איסורי הנאה אפרן מותר ולכן השרץ שנשרף ונעשה לאפר שרי. [ב]. מדין שלא כדרך הנאתן שמותר מהתורה ואסור מדרבנן, וה"נ אכילת אפר הוי שלא כדרך. וכתב הגר"א נפק"מ בין הטעמים שלפי הטעם הראשון מותר השרץ באכילה אף לבריא מדין אפרן של איסורי הנאה, ולפי הטעם השני התירו רק לחולה שאין בו סכנה.

והנה המנחת יעקב הקשה על האו"ה אמאי שרי רק לחולה והרי איירי במאכל שנפסד מאכילה, והבין המנח"י שמותר לאוכלו לכתחילה. והקשה עליו הגהת יד אברהם שם שנעלמו ממנו דברי הרא"ש בפסחים שיש לאסור את האכילה מטעם אחשביה, אלא שסיים שכיון שאוכל את האפר לרפואה תו ליכא סברת אחשביה.

אמנם אכתי יש לדון בכל זה שיתכן שיש לחלק בין מאכל פסול לבין דבר ששינה צורתו לגמרי ואינו בכלל אוכל, וכמו מי שיכניס לפיו חתיכת עץ או מתכת האם שייך לומר בזה סברת אחשביה, וצ"ע.

אחשביה בגוונא שאינו מתכוין

עיין תרומת הדשן סי' קכ"ט שדן בשאלת דיו שמעורב בסממנים המבושלים בשכר שעורים האם מותר לכתוב בו בפסח. וכתב שמותר

⁷ ולכאורה יש לעיין הן בדברי הפר"ח והן בדברי המנחת כהן להיכן נעלמו דברי הרא"ש וסיעתו שיש לאסור מדין אחשביה. ולכאורה קשה לחלק בין איסור חמץ לשאר איסורין, דכיון שאיירי בחמץ שהוא שרוף וחרוך א"כ תו אין שם אוכל עליו וא"כ אין זו סברא פרטית בחמץ שהוא מבוטל ממנו בדרך זו אלא זו סברא בעצם שאין לאוכל שם אוכל כלל. ועוד דכתב הבה"ל סי' תמ"ב שאף שבשאר איסורין סגי בנפסל מאכילת אדם חמץ שאני כיון שחזי לחמע בו עיסות אחרות, א"כ איירי בדרגת מאיסות גדולה יותר ובכ"ז אמר הרא"ש שאם אוכלו יש בזה סברת אחשביה וא"כ י"ל כן גם בשאר איסורין, וצ"ע. [ועיין חזו"א סי' קט"ז שדן לומר שבשאר איסורים לא נאמר דין אחשביה, וכן שישנם שיטות בראשונים שלא חששו לסברת הרא"ש הנ"ל].

היא¹. נמצא מבואר בגמ' שבליעה חשיבא אכילה ואילו כרכו בסיב לא חשיב אכילה.

כרכו בסיב

נתבאר בגמ' שכרכן בסיב לא יצא – וביאר הרשב"ם שהרי לא היה ממש בפיו וכזורק אבן לחמת דמי, והר"ן כתב כרכן בסיב ובלע אף ידי מצה לא יצא שאין דרך אכילה בכך. ולכאורה נחלקו הראשונים האם הטעם שלא יצא ידי מצה מכיון שהיתה כאן חציצה, או דהוי אכילה שלא כדרך. ונפק"מ האם מאכלות אסורות בכה"ג מותרות לכל אדם או דילמא רק לחולה ומדין שלא כדרך אכילה שהותר לחולה, וכן יש לדון במי שיעטוף מאכל באופן שכך רגילות בליעתו, דמחד גיסא הוי כדרך ומאידך גיסא יש דבר החוצץ בין האוכל לבין גרונו. [ואכתי י"ל שכל שעוטף את המאכל תמיד חשיב שלא כדרך].

והנה עיין פר"ח שכתב שאם כרך מאכל במאכל אחר יצא ידי חובתו, והוכיח כן ... וציין לדברי הכ"מ שאוכל אינו חוצץ דהוי מין במינו שאינו חוצץ. ודין זה יכול להתפרש אליבא דב' הביאורים הנ"ל.

אמנם בעיקר הדבר יש לעיין אי הו"ב טעמים שונים או דילמא גם כוונת רשב"ם שבכה"ג שיש חציצה אינו חשיב דרך אכילה אלא כזורק אבן לחמת [ועיין ברש"ש שם בסוגיא שמשמע שהבין שהם ב' סברות חלוקות, וצ"ע].

בליעת תרופה

יש לעיין מה דינו של מי שבולע תרופה, דבפשטות יש לומר שכיון שבליעה נחשבת כאכילה א"כ בליעת תרופה גם היא בכלל אכילה, וממילא אם התרופה היא מאכלות אסורות אין להתירה אלא לחולה שיש בו סכנה. והגרשז"א זצ"ל במנחת שלמה ח"א סי' י"ז דן לחדש ולומר שכל מה שמבואר בגמ' שבליעה דינה כאכילה היינו דוקא באוכל שהרגילות היא לאוכלו ולכן גם מי שבולע אותו עדיין נחשב למעשה אכילה, אבל תרופה שלא אוכלים אותה כלל ורק בולעים אותה אין הבליעה נחשבת כאכילה. ולכאורה יל"ע בסברתו דמה שנקטינן שבליעה נחשבת לאכילה הוא משום שגם בלי לעיסה נחשב מעשה האדם למעשה אכילה, וא"כ מאי נפק"מ בין אם לעולם לא אוכלים את התרופה לבין אם פעמים אוכלים ופעמים בולעים, ובשלמא אם היינו דנים על "שם אוכל" של התרופה בזה היה מקום לדון האם דבר שלעולם לא אוכלים אותו ורק בולעים אותו האם חשיב אוכל, אבל אם הנידון הוא על שם "מעשה אכילה" לכאורה כל שבלע י"ל שדינו כאכילה וצ"ע.

לכתוב בו וראיתו מהא דרבא גבי חמץ שחרכו קודם זמנו שמותר אחר זמנו בהנאה, והרא"ש העמיד את הדברים בגוונא שנפסל מאכילת כלב, וכתב התה"ד שדיו זה המעורב בסממנים שהם מרים יותר מראש ולענה ודאי נפסל משתיית כלב קודם הפסח וממילא מותר בהנאה בפסח. והוסיף התה"ד שאף למ"ד הסובר דדיו המעורב בייך נסך אסור לכתוב בו שמא יכניסנו לתוך פיו תוך כדי הכתיבה ואולי יבא לאוכלו, וא"כ לפ"ז שמא נחמיר שלא יכתוב בדיו זה בפסח שמא יבא לאוכלו, והרי אסור לאכול אף חמץ שחרכו ונפסל מאכילת כלב מסברת הרא"ש דאחשביה. שאני הכא שכל האיסור הוא בגוונא שאכלו בכוונה ואכילה בכוונה משוייה ליה שם אוכל משא"כ בגוונא שמכניס לפיו בלי כוונת אכילה אין לאסור מטעם אחשביה.

ולפ"ז אם באנו לדון במיני אודם שנשים שמות על גבי שפתיהם, הנה אף אם אותו אדם אינו מר כלענה מ"מ בודאי תעורבות זו של סממנים המעורבת בכל מיני תכשירים פסולה היא מאכילת כלב, ולכן אף אי נימא שיתכן וחלק מהאודם יגלוש לפה, מ"מ לא גרע מדיו שאינו מתכוין לאוכלו שהתה"ד התיר להשתמש בו בפסח אף אם יש חשש שמא יכניסנו לפיו¹.

אחשביה בנטילת תרופות

כאשר אדם נוטל תרופה שהיא ממאכלות אסורות או חמץ או תעורבת חמץ, והיא נפסלה מאכילת כלב, יש לדון האם שייך לומר בזה סברת אחשביה, והיינו כיון שהוא נוטלה לרפואה ולא לאכילה ממילא אינו מחשביה לאוכל אלא לסם.

ומצינו בהגהת יד אברהם יור"ד סי' קנ"ה שתמה על המנחת יעקב שדן להתיר שרץ שרוף גם לבריא דיש לאסור מטעם אחשביה וע"פ דברי הרא"ש ריש פרק כ"ש. ולולא דבריו י"ל שכיון שנוטלו לרפואה אין בזה אחשביה שאינו מחשיב אותו ל"אוכל" אלא לתרופה. וכך מוסרים שנקט החזו"א לדינא. [ועיין בדברי החזו"ן סי' קט"ז שדן שאם החומר המדבק הוא חמץ אזי אין דעתו על החומר המדבק אלא על התרופה].

בליעה האם דינה כאכילה

יש לברר מה דינו של אדם שבולע מאכל מבלי ללעוס אותו. איתא בגמ' פסחים דף קט"ו ע"ב אמר רבא בלע מצה יצא בלע מרור לא יצא כרכן בסיב ובלען אף ידי מצה נמי לא יצא. ופרשב"ם בלע מצה – ולא לעסה יצא שהרי קיים בערב תאכלו מצות שהרי אכילה

¹ כתב המשנ"ב סי' תמ"ב ס"ק מ"ג שאם נפל ממילא חמץ שנפסל מאכילת כלב לתוך תבשיל אפילו רק ברובו אין לאסור את התבשיל באכילה, דאין בזה סברת אחשביה, שהרי נפל ממילא, ולכן אף שסו"ס האדם אוכלו מ"מ אין בזה סברת אחשביה. ויש לעיין למה הצריך המשנ"ב שיהיה רוב היתר ולכאורה כיון שיש במאכל היתר אפילו מועט אמרינן שעיקר אכילתו היא ההיתר ומה שנתערב בתוכו המאכל הפגום אינו אוסר כיון שאין בזה סברת אחשביה, שהרי נפל ממילא בלי כוונה תחילה. ואין לומר שכשיש רוב מהמאכל הפגום אזי שם האכילה קאי על הרוב, דכיון שנפל בלי כוונה עיקר כוונתו הוא על מה שתכנן לאכול מתחילה. וראיה לדבר מהא דיר"ד סי' ק"ג ס"ב דאיתא התם דאם נפסל מאכילת אדם ונתערב בהיתר אפילו הרוב איסור והמעט היתר שרי לאוכלו. והסברא נותנת כן לפי שאין לומר בזה אחשביה, ודברי המשנ"ב בזה צ"ע. [הערת ספר בדי השולחן ביור"ד סי' ק"ג בביאורים עמ' קצ"ז].

¹ עיין בספר תורת חיים חולין דף ק"ב ע"א דס"ל שבליעה נחשבת אכילה שלא כדרך, ומה שמבואר בגמ' שבלע מצה יצא היינו משום דמצוות לאו להינות ניתנו ולכן אף אכילה שלא כדרך הנאה מהניא לקיום המצוה. והנוב"י יור"ד סי' ל"ה תמה עליו ביותר דמה בכך שמצוות לאו להינות ניתנו, והרי כתיב במצה אכילה ולדברי הת"ח בליעה לא חשיבה אכילה, אלא מסיק הנוב"י שבליעה נחשבת אכילה לכל דבר, ונחשבת כדרך הנאתו.

בליעת קפסולות

עוד יש לדון האם תרופה העטופה בקפסולה דינה כדין כרכו בסיב, ושורש הספק הוא דכיון שהקפסולה נועדה להקל על הבליעה שמא היא נטפלת לתרופה, וסברא זו שייכת אב"א לטעם דחציצה ואב"א לטעם שהוי שלא כדרך אכילה. והגרשז"א זצ"ל סבר מה"ט דהקפסולה לא נחשבת כדין כרכו בסיב. וגם בזה יש לדון שמא הקפסולה נחשבת כמין קופסא שבתוכה מונח אוכל, שאז לכאורה יש לדון טפי שהוי שלא כדרך. דהנה זה פשוט שאם יאכילו אדם דרך צינור אין זה נחשב אכילה לא לעניין ברכה ולא לעניין מאכלות אסורות, מכיון שהצינור חוצץ. ובכה"ג של קפסולה אף שיש חציצה מ"מ היא אינה דומה לאוכל דרך צינור כיון שיש לדון אותה כבטילה אל מה שבתוכה ואינה נחשבת ככרכו בסיב.

חשש כשרות בקפסולות

תרופות רבות ניתנות בתוך קפסולות כדי להקל על הבליעה ויש שחששו לבלוע תרופות אלו מפני שיש קפסולות העשויות מז'לטין, ומצינו בזה ב' סוגי קפסולות: [א]. קשות. [ב]. רכות. והנה יש לדון בזה להקל ולהשתמש בקפסולות אלו, והטעם שאין עליהם שם אוכל כלל אלא דינם ככלי, ורק על מיני אוכלים חלים דיני מאכלות אסורות אבל לא על כלים.

וזכר לדבר מה דמצינו בדברי הפוסקים גבי עור הקיבה שנייבש כעץ וכנ"ל, וכן מדברי הברוך טעם שמאכל שאין בו טעם נחשב נפסל.

ואין לחלק בזה בין קפסולה קשיחה לרכה דבשניהם ניכר הדבר שאינם אוכלים אלא משמשים כמעשה כלי בעלמא.

שמן דגים המונח בקפסולות

שמן דגים יש לחוש בו שהוא בא מדגים אסורים וממילא אי אפשר להשתמש בו בלי כשרות מהודרת, אמנם אם הנצרך לשמן הוא חולה שאין בו סכנה אזי דנו הפוסקים לומר ששתיית שמן דגים חשיבא שלא כדרך אכילה שהותרה לחולה שאב"ס. [יש לברר אולי לא בעינן חשאב"ס אלא גם מצטער שרי עיין מנחת שלמה סי' י"ז].

והנה אם שמן דגים זה מונח בתוך קפסולה באנו לנידון הנ"ל האם קפסולה חשיבא ככרכו בסיב אם לאו, דאת"ל שחשיב כדין כרכו בסיב אפשר דשורי לכל אדם, אך אם נימא דלא חשיב ככרכו בסיב אם כן יש לדון את הבולע כדין מי שאוכל שמן דגים בעלמא. עוד יש לדון בזה משום חשש כבוש.

תרופה לחולה ולמצטער

לא נתברר להדיא בדברי הפוסקים האם ההיתר שנאמר באכילה שלא כדרך לחולה נאמרה דוקא לחולה שאב"ס, והיינו מי שהותר לו ליטול סממנין בשבת, או גם למצטער הדבר מותר. ומצינו שנחלקו בזה הפוסקים למעשה עיין בהערה⁷.

נטילת ויטמינים ותוספי תזונה

יש לעיין איך להגדיר את מי שנוטל ויטמינים ותוספי תזונה למיניהם, והנה בגוונא שהם פגומים ואינם ראויים לאכילת כלב יש מקום לדון אותם כנפסל, אלא שיש לדון האם בכה"ג שייך לומר בזה אחשביה, או דילמא דינם כתרופה דסו"ס אינו מחשיב אותו ל"אוכל" אלא לדבר אחר.

האכלת תרופה לקטן

קיימא לן שאסור לספות איסור לקטן ולכן בכל גוונא שיש חשש חמץ בתרופות יש לברר את הדברים גם כאשר הדבר נוגע לקטנים, והדבר היה מצוי מאוד בכמה סוגי סירופ.

העדפת תרופה עם הכשר על פני תרופה בלי הכשר

עיין בדברי המשנ"ב סי' תס"ו ס"ק ב' שכאשר דוחים איסור ומתירים אותו לחולה אזי אם אפשר לעשות בקל בדרך של היתר צריך לעשות כן. וכן לעיל מינה סוס"ק א' כתב שאם יכול לערב את החיטים עם מי פירות עדיף טפי וביאר בשעה"צ ס"ק ה' דכיון שלא כדרך הנאתו הוא איסור לכתחילה ורק התירו לחולה זה כשא"א בעניין אחר. אמנם נראה פשוט שכל זה כאשר הדבר הוא בגדר דחוייה והיינו שההיתר בנוי על כך שיש חולה לפנינו, אבל אי נימא שמאכל פגום אינו אוכל ואין סברת אחשביה א"כ הוא מותר לחולה לגמרי ולא בעינן למיטרה לעשותו בדרך היתר בדוקא, וכן הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

מכירת חמץ

מי שנצרך להשתמש עם חמץ בפסח יתכוין שלא יזכה בחמץ אלא ישתמש בחמץ של הנכרי ולאחר הפסח יבוא עמו לחשבון. ובמכירת חמץ דידן מתנים עם הנכרי מראש שמי שיצטרך תרופת חמץ או חשש חמץ יוכל להשתמש בחמצו של הנכרי, ובזה ניחא טפי דלא תהוי הערמה.

העולה מכל הנ"ל:

כאשר התרופה היא מרה ביותר או שאין לה טעם כלל והיא כעפר בעלמא נחשבת נפסל מאכילה ומותרת למי שזקוק לה, והן בפסח והן בשאר ימות השנה. וזה מצוי בתרופות ותוספי מזון למיניהם, [וכגון כדורי פרנטל לנשים הרות] וכן במיני משככי כאבים. אמנם יש להיזהר ולבדוק תרופות שהן מרות אבל מצופות בחומר ממתיק שיש לברר מה כשרותו. וכן יש לברר היטב את דרגת המרירות בכל הנ"ל.

אם התרופה יש בה טעם והיא עשויה ממאכלות אסורות או חמץ יש לברר האם היא נאכלת כדרכה או שלא כדרכה ומה דרגת החולי של הנצרך לה וכדלעיל בהרחבה.

⁷ עיין מאירי פסחים דף כ"ה ובחידושי מהר"ם חלוואה שם, ועיין במחנה אפרים פ"ח מהלכות מא"ס הט"ז, מנחת יצחק ח"ח סי' ס"ח שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' י"ד.